

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Pristupačnosti kao ljudskom pravu osoba s invaliditetom (samoinicijativno mišljenje)

(2014/C 177/03)

Izjavitelj: g. VARDAKASTANIS

Dana 14. veljače 2013., sukladno pravilu 29. članku 2. Poslovnika, Europski gospodarski i socijalni odbor odlučio je sastaviti samoinicijativno mišljenje o

Pristupačnosti kao ljudskom pravu osoba s invaliditetom

Stručna skupina za prijevoz, energiju, infrastrukturu i informacijsko društvo, odgovorna za pripremu rada Odbora o toj temi, usvojila je mišljenje dana 19. studenog 2013. godine.

Europski gospodarski i socijalni odbor usvojio je mišljenje na svom 495. plenarnom zasjedanju održanom 21. i 22. siječnja 2014. (sastanak od 21. siječnja), sa 152 glasa za i 3 suzdržana.

1. Zaključci i preporuke

1.1 EGSO poziva institucije EU-a da potvrde da članak 9. Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (UN CRPD) sam po sebi predstavlja ljudsko pravo te stoga njegova potpuna provedba mora dovesti do stvaranja nužnih uvjeta putem pravnih i političkih mjera kako bi se osobama s invaliditetom osigurao pristup svim okruženjima i aspektima života. To je ključni preduvjet da bi oni u potpunosti mogli koristiti svoja građanska i politička, kao i socijalna, ekonomska te kulturna prava. Pristupačnost koristi cijelom društvu.

1.2 EGSO poziva sve institucije EU-a, politička tijela i agencije, uključujući i EGSO, da u savjetovanju s europskim pokretom osoba s invaliditetom pripreme konkretan plan za osiguravanje pristupačnosti, između ostalog, u svojim prostorima, na internetskim stranicama te u dokumentima.

1.3 EGSO uviđa da je pristupačnost osnovni preduvjet za održivost i socijalnu dimenziju u borbi protiv siromaštva i marginalizacije te u promicanju socijalne kohezije.

1.4 EGSO priznaje da su se u područjima poput prijevoza i telekomunikacija dogodili pozitivni pomaci (npr. Digitalni program), ali potrebno je učiniti više, uključujući i na unutarnjem tržištu.

1.5 EGSO priznaje da nedostatak pristupačnosti sam po sebi predstavlja diskriminaciju te stoga ističe da EU treba donijeti zakonodavstvo o nediskriminaciji i poziva Vijeće da deblokira Prijedlog Direktive o provedbi načela ravnopravnosti izvan radnog mjesta među osobama bez obzira na vjeru ili vjerovanja, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju COMM (2008) 426 (članak 19. UFEU-a).

1.6 EGSO poziva Europsku komisiju (EK) da ispuní svoje dugotrajne obveze i predstavi pravno obvezujući Europski akt o pristupačnosti.

1.7 EGSO poziva Europski parlament i Vijeće EU-a da zaključe trenutni Prijedlog Direktive o pristupačnosti internetskih stranica tijela javnoga sektora, u skladu s mišljenjem EGSO-a o pristupačnosti internetskih stranica tijela javnog sektora ⁽¹⁾ i Europskim forumom osoba s invaliditetom.

1.8 EGSO poziva institucije EU-a da pristanu na uključivanje obveznih *ex-ante* uvjetovanosti o pristupačnosti i invaliditetu u sadašnjoj uredbi o zajedničkim odredbama za strukturne fondove te u instrumentima vanjske pomoći i drugim instrumentima financiranja.

1.9 EGSO vjeruje da EU i države članice ne smiju krizu i mjere štednje do kojih je ona dovela koristiti kao izgovor za manje poštivanje pristupačnosti kao ljudskog prava.

⁽¹⁾ SL C 271, 19. 9. 2013., str. 116.-121.

1.10 EGSO zamjećuje da se pri uvođenju pristupačnosti kao ljudskog prava u obzir trebaju uzeti sljedeća temeljna načela: sloboda izbora i kretanja, samostalan život, razumna prilagodba, sudjelovanje, univerzalan dizajn i obveza anticipatornog poduzimanja mjera.

1.11 EGSO poziva EU i države članice da uvedu mehanizme za praćenje i provođenje uz sudjelovanje organizacija koje predstavljaju osobe s invaliditetom.

1.12 EGSO naglašava da sljedeća područja politika EU-a trebaju sadržavati dimenziju o pristupačnosti: pravna sposobnost, političko sudjelovanje, zapošljavanje, državna pomoć, prijevoz, obrazovanje, pristup robama i uslugama, istraživanja, vanjska politika i stanovanje.

1.13 EGSO vjeruje da institucije EU-a pri provedbi odredbi UN CRPD-a trebaju uključiti sljedeće instrumente o pristupačnosti: standardizaciju, usklađivanje, tehničke zahtjeve, poticaje za poduzeća, politike o sindikatima i kolektivne sporazume.

1.14 EGSO zamjećuje da su kampanje podizanja svijesti ključni načini da bi društvo, uključujući same građane i glavne sudionike poput škola i masovnih medija, počelo poštovati pristupačnost kao ljudsko pravo u skladu s člankom 8. (UN CRPD).

1.15 EGSO smatra da pristupačnost treba uključiti u nastavne planove znanstvenih disciplina (npr. arhitekture, inženjerstva, računalnih znanosti itd.).

1.16 EGSO vjeruje da su statistički instrumenti za podupiranje provođenja pristupačnosti kao ljudskog prava nedovoljni pa stoga poziva Eurostat da osigura njihov razvoj.

1.17 EGSO potvrđuje predanost koju je izrazio u prijašnjim mišljenjima, a ona se odnosi na stvaranje upravnog odbora koji će pratiti provedbu UN CRPD-a.

2. Uvod

2.1 Pristup invaliditetu koji se temelji na ljudskim pravima znači da EU, kao potpisnik Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom (UN CRPD), i svi građani dijele odgovornost za izgradnju društva u kojem sva ljudska bića, uključujući osobe s invaliditetom, mogu uživati svoja građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava.

2.2 Definicija osobe s invaliditetom iz UN CRPD-a podupire i ojačava pristup invaliditetu koji se temelji na ljudskim pravima: *Osobe s invaliditetom uključuju one osobe s dugoročnim fizičkim, mentalnim, intelektualnim ili osjetilnim oštećenjima koja u interakciji s raznim preprekama mogu spriječiti da te osobe potpuno i djelotvorno sudjeluju u društvu na ravnopravnoj osnovi kao i ostali.*

2.3 EU je uz svoj zaključak UN CRPD-a objavio popis nadležnosti čiji je pristupačnost sastavni dio. UN CRPD jedini je ugovor o ljudskim pravima koji je EU do sada zaključio.

2.4 Svjetsko izvješće o invaliditetu (2011.) Svjetske zdravstvene organizacije i Svjetske banke ističe da su već postojeća infrastruktura, prijevoz, informacije i komunikacije često nepristupačni za osobe s invaliditetom. ⁽²⁾

2.5 Pristup fizičkoj infrastrukturi i javnom prijevozu preduvjet je slobode kretanja za osobe s invaliditetom koju jamči članak 13. Opće deklaracije o ljudskim pravima i članak 12. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (ICCPR). Jednako tako, pristup informacijama i komunikaciji preduvjet je slobode mišljenja i izražavanja koju jamči članak 19. Opće deklaracije o ljudskim pravima i članak 19. stavak 2. ICCPR-a. ⁽³⁾

⁽²⁾ Svjetsko izvješće o invaliditetu, Sažetak, str. 10.

⁽³⁾ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima u članku 25. lit. c propisuje pravo svakog građanina na pristup javnim uslugama u svojoj zemlji pod jednakim uvjetima. Odredbe ovog članka mogle bi poslužiti kao temelj da se pravo na pristupačnost uključi u temeljne sporazume o ljudskim pravima. Odjelci 2. i 3. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije jamči svakome pravo na pristup svakom mjestu ili usluzi namijenjenoj široj javnosti poput prijevoza, hotela, restorana, kafića, kazališta i parkova (ICERD, članak 5. stavak (f)). Na taj je način u međunarodnom pravnom okviru o ljudskim pravima uspostavljen presedan prema kojem se pravo na pristup smatra pravom per se. (Nacrt Opće napomene o članku 9. – Odbor UN CRPD-a).

2.6 Kontaktna točka UN CRPD-a (koja se nalazi u EK-u) imat će ključnu ulogu u provedbi UN CRPD-a i to se mora provesti na vrlo proaktivan način.

2.7 Vijeće EU-a je 29. listopada 2012. podržalo uspostavu okvira za zaštitu, promicanje i praćenje provedbe UN CRPD-a u koje ulaze Europski ombudsman, Povjerenstvo Europskog parlamenta za peticije, Agencija EU-a za temeljna prava, Europski forum osoba s invaliditetom i EK.

2.8 EGSO pozdravlja potpunu uključenost Europskog foruma osoba s invaliditetom u taj okvir i naglašava potrebu da se civilno društvo aktivno uključi u njegov rad.

2.9 UN CRPD priznaje pristupačnost kao pravo u člancima 9., 3. i 21.

2.10 Članci UN CRPD-a o pristupačnosti uspostavljaju važan vlastiti pravni/politički okvir koji se ne može promatrati odvojeno pa se pristupačnost stoga mora promatrati kao pokretač i čimbenik u uživanju svih ostalih građanskih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.

2.11 Posljednjih godina zakonodavci EU-a posvetili su više pažnje pristupačnosti te je ona uključena, između ostaloga, u područja politika kao što su javna nabava, strukturni fondovi i drugi instrumenti financiranja, prava putnika, sektor tehničkih standarda (TSI-PRM) i zapošljavanje. Ovo je osobito važno s obzirom na starenje europskog stanovništva.

2.12 Europskom strategijom za osobe s invaliditetom (EDS), glavnim specifičnim političkim instrumentom za osobe s invaliditetom, uvedeni su konkretni ciljevi EU-a u tom području. Europska komisija se putem EDS-a obvezala na predstavljanje pravno obvezujućih mjera za postizanje pristupačnosti, uključujući pristupačnost internetskih stranica i Europskog akta o pristupačnosti.⁽⁴⁾

2.13 Digitalni program za Europu predstavlja dobar model za uvođenje opće političke strategije uz istovremene posebne aktivnosti kako bi se osobama s invaliditetom omogućio pristup. Napredak na području pristupačnosti prenijet će se na društvo i cjelokupno gospodarstvo, stvorit će nova radna mjesta i donijeti dodanu vrijednost. Potpuna provedba Programa treba dovesti do digitalne Europe bez prepreka za osobe s invaliditetom.

2.14 Potrebno je iskoristiti potencijal koji pristupačnost ima za unutarnje tržište budući da će povećati transnacionalnu mobilnost u Europi i olakšati mobilnost radnika i osoba s invaliditetom. Treba osigurati pristup programima cjeloživotnog učenja. Europske strategije zapošljavanja također trebaju uključiti potrebu za zadržavanjem posla i prekvalifikaciju onih koji postanu invalidi tijekom radnog vijeka.

2.15 Strategijom Europa 2020. mogao se zauzeti sveobuhvatniji pristup invaliditetu, uključujući pristupačnost i uključenost osoba s invaliditetom i njihovih organizacija. Nedostatak sveobuhvatnih pokazatelja za invaliditet u ovoj strategiji doveo je do nedostatne pažnje, informacija i resursa dodijeljenih pitanjima invaliditeta. Stvaranje radnih mjesta temeljna je strategija za osiguravanje socijalne uključenosti.

2.16 EGSO naglašava da se još puno mora učiniti te stoga pozdravlja Komisijin Prijedlog Direktive o pristupačnosti internetskih stranica javnih tijela.

2.17 EGSO poziva Europsku komisiju da ispuni svoje obveze i predstavi pravno obvezujući Europski akt o pristupačnosti bez dodatnog odgađanja ili kašnjenja.

2.18 Gospodarska kriza imala je dramatičan učinak na ostvarivanje ljudskih prava osoba s invaliditetom, uključujući pristupačnost. Razina pristupačnosti se pogoršava te se, posljedično, razvijaju nepristupačnija društva. Treba istaknuti da su sve obitelji pogođene gospodarskom krizom, ali postoji nesrazmjeran učinak na obitelji s djecom s invaliditetom.⁽⁵⁾

⁽⁴⁾ Kao što se navodi u Programu rada EK-a 2012. u točki 99.

⁽⁵⁾ Povjerenstvo za prava djece usvojilo je Opću napomenu br. 9 (2006.) o pravima djece s invaliditetom. Povjerenstvo za prava djece ponovilo je važnost pristupačnosti u Općoj napomeni br. 17 (2013.) o pravu djece na odmor, slobodno vrijeme, igru, rekreativne aktivnosti, kulturu i umjetnost (članak 31.).

2.19 EU treba usvojiti poseban program kako bi djeca s invaliditetom imala pristup svim okruženjima i aspektima života.

2.20 Europi su uključiv rast i pristupačnost potrebni kao osnovni preduvjeti za postizanje održivosti i posebice za provedbu socijalne dimenzije, u borbi protiv siromaštva i marginalizacije te u promicanju socijalne kohezije putem uključivanja osoba s invaliditetom.

3. Pristupačnost kao ljudsko pravo

3.1 EGSO vjeruje da se „pristupačnost kao ljudsko pravo” treba pretvoriti u politički i operativni koncept. To je koncept koji vrijedi za cijelo društvo, a ne isključivo za osobe s invaliditetom.

3.2 EGSO ističe da se pravo na pristupačnost kao ljudsko pravo, te u odnosu na politički program, mora razumjeti na dva načina:

- kao ljudsko pravo samo po sebi, koje se odnosi na sudjelovanje, djelovanje, komunikaciju te autonomno i sigurno informiranje; i
- kao ljudsko pravo nerazdvojivo od provođenja drugih ljudskih prava, što ga čini temeljnim pokretačem i čimbenikom.

3.3 EGSO prima na znanje smjernice UN CRPD-a za razvoj koncepta pristupačnosti i vjeruje da donošenje mjera u ovom području treba sadržavati:

- omogućavanje osobama s invaliditetom da žive samostalno i u potpunosti sudjeluju u svim aspektima života i;
- usvajanje mjera koje uključuju sprečavanje, identifikaciju i otklanjanje prepreka i barijera za pristupačnost.

3.4 EGSO podržava potrebu da se osigura samostalan život (povezan sa zajedničkim življenjem i životom u zajednici), kao što stoji u članku 19. UN CRPD-a, putem tri glavna djelovanja:

- omogućavanjem da osobe s invaliditetom same odaberu gdje žele živjeti;
- pružanjem potrebne podrške kako bi uživale ista prava kao i ostali članovi društva; i
- osiguravanjem da osobe s invaliditetom imaju pristup općenitim uslugama pod jednakim uvjetima.

3.5 EGSO napominje da osobe s invaliditetom moraju moći koristiti slobodu neovisnog i samostalnog izbora pod jednakim uvjetima kao i drugi.

3.6 EGSO prima na znanje „Globalno izvješće o življenju i uključenosti u zajednicu”⁽⁶⁾ koje je izdao Inclusion International, a u kojem se ističe da se osobama s intelektualnim teškoćama uskraćuju osnovna prava na pristupačnost, kao što su posjedovanje ključeva od kuće, pravo pristupa komercijalnim uslugama, pravo da odluče gdje žele prošetati ili pravo da s kolegama odu na igralište.

3.7 EGSO priznaje da institucionalizacija predstavlja ekstremno kršenje ljudskih prava te je žalosna posljedica razvoja socijalnih usluga u Europi u usporedbi s ostalim dijelovima svijeta, a pogađa sve zemlje Europske unije bez obzira na njihov životni standard. Strategije otpuštanja iz ustanova trebaju biti popraćene razvojem alternativnih usluga temeljenih na zajednici, budući da bez usluga nema poboljšanja; osobe s invaliditetom postaju beskućnici.

⁽⁶⁾ <http://inclusion-international.org/living-in-community/>.

3.8 EGSO smatra da „prepreka” ne treba podrazumijevati samo fizičke prepreke, već i stavove i zakone te politiku, ponašanje i običaje, nedostatak svijesti i kulturnu diskriminaciju. EGSO ističe da će uklanjanje ovih prepreka koristiti cijelom društvu.

3.9 EGSO primjećuje da više pažnje treba posvetiti priznavanju znakovnog jezika i drugim oblicima komunikacije s gluhim osobama, kao i formatima prebacivanja govora u pisani oblik za osobe s oštećenim sluhom. Također trebaju postojati uvjeti za distribuciju dokumenata na Brailleovom pismu i ekrana za čitanje za slijepe osobe te informacija jednostavnih za čitanje za osobe s intelektualnim poteškoćama i poteškoćama u razvoju.

3.10 EGSO želi istaknuti da su označavanje, pristupačnost informacija i komunikacije, potpora, orijentacija i kretanje zgrade i unutar njih ključni za mnoge osobe s invaliditetom, a posebice za one koje osjećaju kognitivni umor.

3.11 EGSO navodi dva temeljna instrumenta koja je potrebno razmotriti pri analizi pristupačnosti kao ljudskog prava:

- Razumna prilagodba označava „nužne i odgovarajuće izmjene i prilagodbe bez nametanja nesrazmjernog ili prekomjernog opterećenja, tamo gdje je to potrebno u pojedinom slučaju, kako bi se osobama s invaliditetom osiguralo ravnopravno uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima (članak 2. CRPD-a)”. Razumna prilagodba ni u kojem slučaju ne smije zamijeniti obvezu o osiguravanju pristupačnosti infrastrukture, zgrada te roba i usluga u skladu s načelom univerzalnog dizajna. Cilj razumne prilagodbe je osigurati pojedinačnu pravdu u smislu da se osigurava nediskriminacija i jednakost, uzimajući u obzir dostojanstvo osobe, njezina samostalnost i izbor. EGSO vjeruje da općenito poboljšanje standarda pristupačnosti dovodi do razumnije prilagodbe;
- EGSO vjeruje da „načelo nesrazmjernog ili prekomjernog opterećenja” treba provoditi u skladu sa sadašnjim uredbama te stoga poziva javna tijela da nadziru i podupiru provedbu razumne prilagodbe kroz alternativne kanale (fondovi, nabava itd.). U to treba uključiti i procjenu učinka u kojoj će prava građana imati prednost u odnosu na potrebe pružatelja. Važno je osigurati da u primjeni načela razumne prilagodbe bude vrlo malo iznimaka.

3.12 EGSO smatra da univerzalni dizajn treba biti vodeće načelo za osiguravanje potpunog pristupa društvu i da ga treba učiniti operativnim političkim zahtjevom u postupku izrade politika, na primjer, tako da ga se uključi u članke uredbe.⁽⁷⁾ Uz univerzalni dizajn potrebno je razvijati komplementarne mehanizme za pomoć, kao i tehnologije.

3.13 Izvršavanje anticipativnih obveza o poduzimanju mjera za pristupačnost može osobama s invaliditetom donijeti golemu korist jer se njihove potrebe predviđaju prije nego što se pojave. Kada je riječ o proizvodu ili usluzi, to će zahtijevati da se takve potencijalne potrebe uzmu u obzir tijekom faze dizajniranja.

3.14 Potrebno je, s jedne strane, razlikovati obvezu osiguravanja pristupa svim novodizajniranim, izgrađenim i proizvedenim objektima, infrastrukturi, robi, proizvodima i uslugama te, s druge strane, obvezu uklanjanja prepreka i osiguravanja pristupa postojećoj fizičkoj infrastrukturi, prijevozu, informacijama i komunikaciji te uslugama koje su otvorene svekolikoj javnosti. Države potpisnice obvezne su osigurati oboje, ali budući da se prva obveza mora provesti postupno, države potpisnice trebale bi odrediti točne i fiksne rasporede djelovanja te izdvojiti primjerena sredstva za uklanjanje postojećih prepreka.⁽⁸⁾

⁽⁷⁾ Ako se zgrada od početka gradi tako da je pristupačna, ukupni troškovi izgradnje mogu se povećati do 0,5% (ili se uopće ne povećati u mnogim slučajevima), dok naknadne adaptacije troškove mogu povećati više od iznosa koji bi se platio da je zgrada od početka izgrađena na pristupačan način. Pristupačnost informacija i komunikacije, uključujući informacijsko-komunikacijske tehnologije, također treba postići od samog početka jer naknadne adaptacije interneta i informacijsko-komunikacijskih tehnologija mogu povećati troškove, tako da je obvezne zahtjeve o pristupačnosti informacijsko-komunikacijskih tehnologija ekonomičnije uključiti u najranije faze dizajna i izgradnje. (Nacrt Opće napomene o članku 9. – Odbor UN CRPD-a). Prosječni vijek trajanja zgrade ili druge fizičke infrastrukture iznosi više od 50 godina, dok za digitalnu infrastrukturu nije dulji od 3 do 4 godine. Također treba spomenuti da su troškovi izgradnje znatno manji.

⁽⁸⁾ Nacrt Opće napomene o članku 9. – Odbor UN CRPD-a.

3.15 EGSO zamjećuje da je osobna pomoć (uključujući „pomoć uživo” kao što stoji u UN CRPD-u) temeljno ciljano djelovanje kojim se osobama s invaliditetom osigurava pristup cijelom nizu prava.

3.16 EGSO priznaje da je nediskriminacija temeljni instrument kojim se osigurava poštovanje ljudskih prava, ali to nije dovoljno ako uz njega ne idu i ostali instrumenti, kao što su pozitivno djelovanje i standardizacija te obuka i promicanje prava osoba s invaliditetom među poslodavcima, građevinskim inženjerima, arhitektima, odvjetnicima, ekonomistima itd. Tu obuku treba uključiti u njihove obrazovne programe. EGSO vjeruje da treba postići napredak u vezi s Prijedlogom Direktive o provedbi načela ravnopravnosti izvan radnog odnosa bez obzira na njihovu vjeru, vjerovanja, invaliditet, dob ili spolnu orijentaciju COM(2008) 426 final (na temelju članka 19. UFEU-a), od kojeg se trenutno odustalo.

3.17 Ako pri rješavanju pristupačnosti ne bude značajnog i smislenog sudjelovanja organizacija osoba s invaliditetom u provedbi članka 4., stavka 3. i članka 33., neće se postići stvarne provedbe pristupačnosti kao ljudskog prava. Sudjelovanje se može osigurati ako se organizacijama osoba s invaliditetom pruže nužni financijski resursi za razvoj lobiranja i zagovaranja. EGSO poziva da program Temeljna prava, koji će zamijeniti program PROGRESS, jamči istu razinu financijske podrške koja će obuhvatiti i krovne i specifične organizacije osoba s invaliditetom.

3.18 EGSO ističe da postoje razlike između ruralnih i urbanih sredina u mjeri u kojoj osobe s invaliditetom uživaju svoja prava te da je tu neravnotežu potrebno riješiti pomoću djelotvornih politika na nacionalnoj i regionalnoj razini.

3.19 Poduzeća i zaposlenici u EU-u trebaju u svoje politike raznolikosti uključiti pristupačnost te promicati donošenje planova o raznolikosti.

3.20 EGSO prepoznaje učinak koji pristupačnost ima na socijalnu koheziju, pa bi stoga u strategije održivosti EU-a trebalo uključiti i pristupačnost kao način postizanja ciljeva.

3.21 EGSO zamjećuje da se žene s invaliditetom suočavaju s ograničenjima u ostvarivanju svojih prava, što uključuje područja zdravstva, socijalne uključenosti, obrazovanja i zapošljavanja. Ova ograničenja za posljedicu imaju lošije uvjete života, zdravstvene probleme, nezaposlenost i siromaštvo. Isto vrijedi i za ostale ranjive osobe s invaliditetom, kao što su djeca, starije osobe te osobe kojima je potrebna viša razina pomoći, koje su suočene s ozbiljnim ograničenjima u ostvarivanju svojih prava.

3.22 EGSO želi ukazati na to da su današnji mladi ljudi budućnost te da je potrebno stvoriti pristupačne uvjete kako bi osobe s invaliditetom mogle u potpunosti uživati svoja prava. EGSO poziva EU da osigura da se u politike o mladima uključi posebna dimenzija za potporu mladim osobama s invaliditetom.

4. Utjecaj na zakonodavstvo EU-a i kreiranje politika

4.1 EGSO smatra da, nakon što je EU prihvatio UN CRPD, svaku razmjernu političku/pravnu inicijativu treba analizirati iz perspektive omogućavanja neovisnog života za osobe s invaliditetom, njihovog potpunog sudjelovanja i uklanjanja barijera i prepreka. Ovaj koncept trebao bi utjecati na postojeće uredbe EU-a, od kojih su neke navedene u izjavi o nadležnostima.

4.2 EGSO smatra da unutarnje tržište treba razviti na takav način da se osigura da uključuje invalidnost, standardizaciju i usklađivanje pristupačnosti kao načina da se to tržište osuvremeni i učini konkurentnijim i uključivijim u globalnom gospodarstvu. Postoji ekonomija za invalidnost.

4.3 EGSO poziva da se stvaranje programa EU-a temelji na dva čimbenika:

- pristupačnosti kao ljudskom pravu; i
- uključivanju pristupačnosti u glavne postupke kreiranja politika.

4.4 EGSO vjeruje da je pristupačnost temeljno pravo koje zahtijeva poseban politički program te poziva Europsku komisiju da, kada se radi o njezinom kreiranju politika, predstavi prijedlog programa o pravu na pristupačnost.

4.5 EGSO poziva da se sljedeća područja analiziraju iz perspektive pristupačnosti kao ljudskog prava:

- pristup određenim uslugama i socijalne politike zahtijevaju potpuno korištenje pravne sposobnosti. EU treba omogućiti usklađivanje načela pravne sposobnosti za osobe s invaliditetom u EU-u;
- političko sudjelovanje i pravo glasa osoba s invaliditetom na svim izborima (lokalnim i državnim), a posebice europskim izborima, treba pravno zajamčiti tako da se osigura da biračka mjesta, listići te informacije koje daju političke stranke budu pristupačni;
- građanska prava (imovina, pravo na život, samostalnost, sigurnost itd.). Pristup ovim temeljnim građanskim pravima potrebno je osigurati europskim djelovanjem, uključujući osobnu pomoć kako bi se osobama s invaliditetom pružila sloboda izbora u korištenju pristupačnosti.

4.6 EGSO poziva da se u sljedećim područjima poduzmu konkretni koraci iz perspektive pristupačnosti kao ljudskog prava: prevencija učinaka gospodarske krize na standarde pristupačnosti i samostalni život osoba s invaliditetom; omogućavanje pristupa obrazovanju⁽⁹⁾; program za pristup socijalnim i kulturnim⁽¹⁰⁾ pravima (socijalni odnosi, rekreacija, turizam); međunarodna suradnja, sporazumi o financijskoj trgovini i položaj EU-a u područjima kao što su prirodne katastrofe i razvojna suradnja, milenijski razvojni ciljevi, tražitelji azila te UN i MMF; u području istraživanja treba koristiti Obzor 2020.; pristup stanovanju, uključujući državne stanove; treba se baviti sportom kao načinom socijalnog uključivanja, uključivanje pristupa zgradama, prostoru, programima itd.

4.7 Uključivanje se, između ostaloga, može postići kolektivnim djelovanjem svih dionika na nizu područja temeljnih prava:

- Političke stranke u EU-u moraju u unutarnju proceduru uključiti načine za omogućavanje sudjelovanja osobama s invaliditetom. Socijalni partneri trebaju osigurati da kolektivni ugovori uključuju osobe s invaliditetom i mjere za zapošljavanje te razumne prilagodbe. EGSO pozdravlja Okvirni sporazum EU-a o uključivim tržištima rada te poziva na potpunu provedbu ovog sporazuma na nacionalnoj razini.
- Organizacije civilnog društva trebaju promicati djelovanje koje u svojim općim socijalnim zahtjevima sadrži i pristupačnost za osobe s invaliditetom.
- Svi dionici spomenuti u ovom odlomku trebaju osigurati da njihove prostorije, internetske stranice, unutarnji postupak i pronalaženje osoblja budu pristupačni.

⁽⁹⁾ Bez pristupačnog prijevoza u škole, bez pristupačnih školskih zgrada, pristupačnih informacija i komunikacija, osobama s invaliditetom bit će uskraćena mogućnost da ostvare svoje pravo na obrazovanje (članak 24. CRPD). Stoga škole moraju biti pristupačne, kao što izričito stoji u članku 9. stavku 1. točki (a) CRPD-a. Međutim, cijeli proces uključivog obrazovanja mora biti pristupačan i to se ne odnosi samo na građevine, već i na informacije i komunikaciju, usluge podrške i razumne prilagodbe u školama (Nacrt Opće napomene o članku 9. – Odbor UN CRPD-a).

⁽¹⁰⁾ Članak 30. CRPD-a utvrđuje da države potpisnice osobama s invaliditetom uvažavaju pravo na sudjelovanje u kulturnom životu na jednakoj osnovi s drugima te da će poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi osigurale da osobe s invaliditetom:

- (a) imaju pristup kulturnim materijalima u svim dostupnim oblicima;
- (b) imaju pristup TV programima, filmovima, kazalištu i drugim kulturnim aktivnostima u svima dostupnim oblicima;
- (c) imaju pristup mjestima kulturnih događanja ili uslugama, kao što su kazališta, muzeji, kino dvorane, knjižnice i turističke usluge, te, koliko je to moguće, spomenicima i mjestima od nacionalnog kulturnog značenja.

Pružanje pristupa kulturnim i povijesnim spomenicima doista može predstavljati izazov u određenim okolnostima; međutim, države potpisnice imaju obvezu, koliko je to moguće, težiti omogućavanju pristupa tim mjestima. Mnogi spomenici i mjesta od nacionalnog kulturnog značenja već su postali pristupačni na način da se očuvao njihov kulturni i povijesni identitet i jedinstvenost. (Nacrt Opće napomene o članku 9. – Odbor UN CRPD-a).

Međunarodni ugovor o autorskom pravu Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) o jednostavnijem pristupu objavljenim djelima koji je usvojen u lipnju 2013. trebao bi osigurati pristup kulturnim materijalima bez neopravdanih ili diskriminatornih prepreka za osobe s invaliditetom, posebice za one kojima pristup tradicionalnim tiskanim materijalima otežan.

4.8 EGSO poziva na donošenje i jačanje uključenosti strategije standardizacije i pristupačnosti u razvoj tehnologija.

4.9 EGSO zamjećuje da će pristupačnost omogućiti razvoj aktivnosti u novim sektorima uz potrebne nove vještine, posebice u sektoru informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Osobe s invaliditetom trebaju moći prevladati digitalni jaz uz pomoć ciljanih politika EU-a.

4.10 EGSO vjeruje da je izgradnja kapaciteta potrebna za sve dionike: javna tijela, privatna poduzeća, civilno društvo i organizacije osoba s invaliditetom. Posebnu pažnju potrebno je posvetiti malim i srednjim poduzećima.

4.11 EGSO poziva Europsku komisiju na ispunjavanje svoje dugotrajne obveze i predstavi pravno obvezujući Europski akt o pristupačnosti.

4.12 EGSO pozdravlja predstavljanje prijedloga o pristupačnosti internetskih stranica tijela javnog sektora te ponavlja preporuke iz svojeg mišljenja o pristupačnosti internetskih stranica tijela javnog sektora: ⁽¹¹⁾

— Internet (odnosno usluge i sadržaj) je postao neizostavan pri traženju posla, dobivanju informacija, pristupu obrazovanju, kupnji i socijalizaciji;

— internetski sadržaj usluga treba postati pristupačan za sve subjekte (poduzeća ili javni sektor).

4.13 EGSO pozdravlja uključivanje kriterija o pristupačnosti i uvjeta o invaliditetu u uredbe o strukturnim fondovima i druga područja, kao što su prijevoz i prava putnika.

4.14 EGSO smatra da se sastanci predsjednika EU-a na temu invaliditeta i sastanci Glavnih uprava Europske komisije o provedbi UN CRPD-a trebaju povremeno održavati u skladu s najavom uz sudjelovanje predstavnika europskog pokreta osoba s invaliditetom u cilju političkog praćenja i promicanja provedbe UN CRPD-a, kao i njegovih odredbi o pristupačnosti.

4.15 EGSO uviđa da bi, iako je jasno da financijska sredstva za područje nisu dovoljna, uključivanje pristupačnosti kao kriterija za sadašnje sustave financiranja donijelo izvjesna poboljšanja u ovom području: strukturni fondovi, paket socijalnog ulaganja, buduća skupna izuzeća za državnu pomoć pri zapošljavanju, smjernice TEN-T.

4.16 EGSO također vjeruje da treba poboljšati pristup masovnim medijima i vidljivost potreba osoba s invaliditetom u ovim medijima.

5. Mehanizmi praćenja

5.1 EGSO poziva na razvoj strategije osnaživanja građana kao temeljnog načina osiguravanja uvođenja pristupačnosti. Potrebne su kampanje podizanja razine svijesti, a osobe s invaliditetom, kao i sve ostale građane, potrebno je obrazovati o njihovim pravima na pristupačnost.

5.2 EGSO izražava žaljenje zbog nedostatka pokazatelja i poziva Eurostat da donese strategiju razrade posebnih pokazatelja na temelju onih koje koristi Ured visokog predstavnika za ljudska prava (OHCHR) i Nacrt opće napomene Odbora UN CRPD-a o članku 9.

5.3 EGSO poziva da se u standarde uključe jasni kriteriji pristupačnosti i mehanizmi praćenja (građevine, infrastruktura, suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije, između ostaloga, operativni sustavi za tablet-računala i pametne telefone i mandat 376 Europske komisije za zahtjeve o pristupačnosti usluga i proizvoda informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Osobe s invaliditetom trebaju u potpunosti sudjelovati u svim fazama razvoja standarda.

5.4 EGSO vjeruje da je potrebno uspostaviti snažne sustave provođenja budući da oni u Europi trenutno ne daju rezultate.

5.5 EGSO ističe da je mehanizme praćenja potrebno uključiti u buduću uredbu o zajedničkim odredbama Strukturnih fondova kako bi se osiguralo da se poštuju *ex-ante* uvjetovanosti o invalidnosti te da socijalni partneri i organizacije osoba s invaliditetom u potpunosti sudjeluju u praćenju.

⁽¹¹⁾ SL C 271, 19. 9. 2013., str. 116.-121.

5.6 EGSO smatra da europske i nacionalne obrazovne strategije trebaju u nastavne planove škola i sveučilišta uključiti pristupačnost za osobe s invaliditetom.

5.7 EGSO ponavlja predanost koju je izrazio u prijašnjim mišljenjima, a ona se odnosi na osnivanje upravljačkog odbora koji će pratiti kako EGSO, kao političko tijelo, u razvoju svojeg djelovanja provodi UN CRPD.

5.8 Nužno je promicati europski sustav mehanizama za certifikaciju pristupačnosti. Potrebno je uključiti organizacije osoba s invaliditetom.

5.9 Potrebno je uključiti dimenziju pristupačnosti u procjene utjecaja zakonodavstva i politika EU-a. Potrebno je utvrditi instrumente za promicanje jedinstvenog načina uključivanja u svim državama članicama

5.10 EGSO poziva da se prati kako institucije EU-a provode Europsku strategiju za osobe s invaliditetom (uključujući EGSO) i želi istaknuti da je potrebno osigurati pristupačnost prostora, politika pronalaženja osoblja i informacija (fizičkih ili elektroničkih). Na ovo političko područje potrebno je obratiti posebnu pažnju tijekom revizije strategije 2015. godine.

Bruxelles, 21. siječnja 2014.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Henri MALOSSE
